

Sygn. akt I ACa 854/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jacek Nowicki
Sędziowie:	SA Piotr Górecki SA Mariola Głowacka (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 14 stycznia 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Banku (...) S.A. w W.**

przeciwko **małoletniemu K. P. (1) reprezentowanemu przez kuratora M. S.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 20 maja 2014 r., sygn. akt I C 1161/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

3. przyznaje od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) adwokat M. S. ustanowionej jako kurator procesowy dla małoletniego pozwanego wynagrodzenie w postępowaniu apelacyjnym w wysokości 6.642 zł.

/-/SSA M. Głowacka /-/SSA J. Nowicki /-/SSA P. Górecki

Sygn. akt I ACa 854/14

UZASADNIENIE

Powód Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. po ostatecznym sprecyzowaniu żądań pozwem skierowanym przeciwko małoletniemu K. P. (1) domagał się uznania za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy darowizny zawartej w dniu 11 maja 2007r. w formie aktu notarialnego przed notariuszem W. S. w Kancelarii Notarialnej w P. przy

ul. (...), zapisanego w repertorium A 7446/2007 na mocy której K. P. (2) darowała swojemu synowi - pozwanemu K. P. (1), lokal mieszkalny o powierzchni 120,23 m² położony w P. przy ul. (...) dla którego Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) wraz z udziałem wielkości (...) we współwłasności nieruchomości wspólnej zapisanej w Kw nr (...) i to w celu ochrony wiarygodności powoda przysługującej mu względem dłużniczki K. P. (2) wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 19 maja 2005r. wydanego w sprawie I Nc 169/05 oraz z wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 maja 2008r. w sprawie I ACa 338/08. Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany małoletni K. P. (1) reprezentowany przez kuratora procesowego adwokat M. S. w odpowiedzi na pozew z dnia 21 listopada 2013r. wniósł o oddalenie powództwa i nieobciążanie pozwanego kosztami postępowania.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 20 maja 2014r.:

1) uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę darowizny zawartą w dniu 11 maja 2007r. w formie aktu notarialnego przed notariuszem W. S. w P., zapisaną w repertorium A nr 7446/2007, pomiędzy K. P. (2) jako darczyńcą a pozwanym K. P. (1) jako obdarowanym, obejmującą lokal mieszkalny stanowiący odrębną nieruchomość położony w P. przy ul. (...) o powierzchni 120,23 m² wraz z przynależnym udziałem w wysokości (...) części we współwłasności nieruchomości wspólnej, dla której to nieruchomości lokalowej Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą o nr (...) w celu ochrony wiarygodności powoda przysługujących mu wobec dłużniczki K. P. (2), a wynikających z prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 19 maja 2005r. Sądu Okręgowego w Poznaniu w sprawie I Nc 169/05 oraz z wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 maja 2008r. w sprawie o sygn. akt I ACa 338/08,

2) kosztami pozasądowymi obciążył pozwanego i z tego tytułu zasądził od pozwanego na rzecz powoda 7.217 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego,

3) nie obciążył pozwanego kosztami sądowymi,

4) nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu kuratorowi procesowemu małoletniego pozwanego - adwokat M. S. wynagrodzenie w kwocie 8.856 zł brutto.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że rodzice małoletniego pozwanego K. P. (1) są dłużnikami powoda Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. z tytułu umowy pożyczki zawartej w dniu 11 marca 1997r. Ojciec pozwanego W. P. (1) jako dłużnik główny (pożyczkobiorca), a jego matka K. P. (2) jako poręczyciel wekslowy. Wobec bezskuteczności egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi głównemu powód wystąpił na drogę sądową przeciwko poręczycielowi wekslowemu - K. P. (2). Sąd Okręgowy w Poznaniu nakazem zapłaty z dnia 19 maja 2005r. wydanym w sprawie o sygn. akt I Nc 169/05 zasądził od K. P. (2) na rzecz powodowego Banku kwotę 528.807,50 zł należności głównej wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 2 kwietnia 2005r. do dnia zapłaty oraz kwoty 8.460,92 zł i 14.210,10 zł tytułem kosztów procesu. Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 7 grudnia 2006r. w sprawie I C 2226/05 po rozpoznaniu zarzutów K. P. (2) od w/w nakazu zapłaty utrzymał w całości nakaz zapłaty w mocy. Z kolei wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2007r. sygn. akt I ACa 135/07 Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację K. P. (2) od w/w wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu oraz zasądził od niej na rzecz powoda koszty procesu. Po ponownym rozpoznaniu sprawy, w konsekwencji uchylecia wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu przez Sąd Najwyższy na skutek skargi kasacyjnej K. P. (2) (sygn. akt II CSK 522/07), Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 15 maja 2008r. sygn. akt I ACa 338/08 oddalił apelację K. P. (2) i orzekł o kosztach procesu. K. P. (2) od tego wyroku również wniosła skargę kasacyjną, która nie została przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 10 lutego 2009r. sygn. akt II CSK 618/08. Postanowieniem z dnia 30 czerwca 2008r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu nadał nakazowi zapłaty z dnia 19 maja 2005r. klauzulę wykonalności.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w oparciu o ten tytuł wykonawczy powód wszczął przeciwko dłużniczce K. P. (2) egzekucję prowadzoną przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu. Postanowieniem z dnia 19 stycznia 2012r. w sprawie o sygn. akt KM 248/10 Komornik umorzył postępowanie egzekucyjne z powodu jego bezskuteczności. Przeciwko dłużniczce były prowadzone w 2012r. również inne postępowania egzekucyjne w tym jedno z wniosku wierzyciela Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, które wynosiło ok. 34.253,04 zł. Bezskuteczne okazało się również postępowanie egzekucyjne prowadzone z wniosku Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko dłużnikowi W. P. (1). Postępowanie egzekucyjne przeciwko niemu zostało umorzone postanowieniem z dnia 11 grudnia 2013r. na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. Obecnie toczy się przeciwko dłużniczce K. P. (2) postępowanie egzekucyjne z wniosku Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na podstawie nakazu zapłaty z dnia 19 maja 2005r. wydanego w sprawie I Nc 169/05, przy czym jedynym skutecznym sposobem egzekucji pozostaje zajęcie wynagrodzenia za pracę dłużniczki w Przedszkolu nr (...) w L.. Comiesięczne wpływy nie wystarczają jednak nawet na pokrycie bieżących odsetek.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że po wydaniu przez Sąd Okręgowy przeciwko K. P. (2) nakazu zapłaty, po jego uprawomocnieniu się w wyniku oddalenia apelacji K. P. (2) wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 kwietnia 2007r., dłużniczka w dniu 11 maja 2007r. zawarła ze swoim synem - pozwanym K. P. (1) reprezentowanym przez swoją babcię D. Z., umowę darowizny na podstawie której przeniosła na jego rzecz własność lokalu mieszkalnego o powierzchni 120,23 m² położonego w P. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) wraz z udziałem wynoszącym (...) części w nieruchomości wspólnej, dla której Sąd Rejonowy w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...). Strony umowy darowizny z dnia 11 maja 2007r. oświadczyły, że wartość darowizny wynosi 330.000 zł. Pozwany miał wówczas 8 lat w związku z czym do zawarcia przedmiotowej umowy konieczna była zgoda sądu. W toku postępowania sądowego o zezwolenie na dokonanie czynności prawnej, poprzedzającego zawarcie umowy darowizny, rodzice pozwanego K. P. (2) i W. P. (2) oświadczyli w toku składanych zeznań, że nie mają żadnego innego zadłużenia oprócz kredytu mieszkaniowego zaciągniętego w (...) Banku Spółce Akcyjnej w W., który regularnie spłacają. Sąd Rejonowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2007r. w sprawie o sygn. akt VII RNsm 178/2007 ustanowił dla małoletniego pozwanego kuratora w osobie D. Z. do reprezentowania go przy dokonywaniu czynności prawnej polegającej na przyjęciu przez małoletniego od swojej matki darowizny opisanego wyżej lokalu oraz zezwolił kuratorowi pozwanego na dokonanie w jego imieniu wskazanej czynności prawnej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu zawarcia umowy darowizny nieruchomość lokalowa przy ul. (...) w P. była obciążona hipoteką umowną kaucyjną do kwoty 362.700 zł na rzecz (...) Banku Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. i to w celu zabezpieczenia wierzytelności z tytułu udzielonego w dniu 10 lipca 2001r. małżonkom K. i W. P. (1) kredytu w wysokości 290.000 franków szwajcarskich (...). Na dzień 5 stycznia 2007r. pozostała do spłaty kwota 36.271,26 EUR tj. 143.666,83 zł. Kredyt ten był na bieżąco spłacany przez rodziców pozwanego. Pismem z dnia 2 sierpnia 2011r. powód wezwał pozwanego K. P. (1) do zapłaty zadłużenia swoich rodziców z tytułu umowy pożyczki w wysokości 528.807,50 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego zmierzającego do uznania czynności przeniesienia własności nieruchomości za bezskuteczną w stosunku do Banku. Pismem z dnia 29 sierpnia 2011r. K. P. (2) i W. P. (1) złożyli wniosek do Sądu Rejonowego Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu o wyrażenie zgody na sprzedaż lokalu mieszkalnego uzyskanego przez ich syna K. P. (1) w drodze darowizny od matki. Postanowieniem z dnia 27 stycznia 2012r. Sąd Rejonowy Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu zezwolił wnioskodawcom na dokonanie w imieniu małoletniego czynności prawnych polegających na sprzedaży przedmiotowego lokalu i zakupie nowego lokalu mieszkalnego z tym zastrzeżeniem, że cena sprzedaży lokalu nie może być mniejsza niż 540.000 zł oraz zobowiązał ich, by różnicę ceny pomiędzy sprzedażą i zakupem nieruchomości przeznaczyci na wykończenie nowej nieruchomości i opłacenie wszelkich kosztów związanych z umowami. W chwili składania w/w wniosku wartość niespłaconego kredytu zabezpieczonego na opisaną nieruchomość lokalową na rzecz (...) Bank Spółki Akcyjnej wynosiła ok. 11.983,01 EUR, co stanowiło równowartość około 47.752 zł.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 25 kwietnia 2012r. do tut. sądu wpłynął pozew w niniejszej sprawie. W dniu 26 kwietnia 2012r. K. P. (2) i W. P. (1) działając w imieniu małoletniego syna K. P. (1), zawarli z D. M. i W.

M. umowę sprzedaży na podstawie której przenieśli na rzecz kupujących własność lokalu mieszkalnego przy ul. (...) wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej za cenę 561.000 zł. Ze środków tych małoletni K. P. (1) w dniu 10 lipca 2012r. zakupił nieruchomość lokalową położoną przy ul. (...) w P. za kwotę 435.000 zł. Z pozostałych środków rodzice pozwanego urządzili mieszkanie oraz spłacili kredyt bankowy zaciągnięty w (...) Bank Spółce Akcyjnej w W., który na dzień 23 stycznia 2012r. wynosił 11.493,48 EUR tj. około 46.000 zł. Po sprzedaży nieruchomości przez pozwanego dłużnicy W. P. (1) i K. P. (2) prowadzili z powodowym Bankiem rozmowy w przedmiocie restrukturyzacji zadłużenia, jednakże zakończyły się one fiaskiem z uwagi na niewyrażenie przez dłużników woli spłaty w jakiegokolwiek wysokości zadłużenia z tytułu odsetek. Aktualnie dłużniczka K. P. (2) pracuje w charakterze nauczycielki, natomiast W. P. (1) ma zarejestrowaną działalność gospodarczą w zakresie doradztwa gospodarczego z której nie osiąga dochodów. Jedyne jego dochody pochodzą z prac dorywczych z których otrzymuje wynagrodzenie w wysokości około 500-900 zł miesięcznie. W. P. (1) i K. P. (2) nie posiadają żadnego wartościowego majątku. Koszt utrzymania trzyosobowej rodziny pozwanego i jego rodziców wynosi około 1.500 zł. Aktualnie zadłużenie W. P. (1) i K. P. (2) wobec powoda oscyluje wokół kwoty 1.100.000 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Sąd pierwszej instancji uznał, że roszczenie zgłoszone przez powoda o uznanie czynności prawnej darowizny lokalu mieszkalnego działywanej przez dłużniczkę K. P. (2) i jej syna - pozwanego K. P. (1) za bezskuteczną w stosunku do powoda, znajduje uzasadnienie w treści art. 527 k.c. Zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskuje korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Oparta na tym przepisie skarga pauliańska ma na celu ochronę wierzyciela przed krzywdzącym go działaniem dłużnika. Przyznaje ona wierzycielowi uprawnienie do zaskarżenia czynności dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, czego konsekwencją może być uznanie tych czynności za bezskuteczne wobec skarżącego.

Sąd pierwszej instancji przed przystąpieniem do analizy poszczególnych przesłanek powództwa z art. 527 k.c. w pierwszej kolejności odniósł się do podniesionego przez pozwanego zarzutu braku legitymacji biernej, a to z uwagi na fakt, że obdarowany w dniu 26 kwietnia 2012r., a więc dwa dni po wniesieniu przez powoda pozwu w niniejszej sprawie, sprzedał nieruchomość będącą przedmiotem zaskarżonej umowy darowizny na rzecz osób trzecich. Co do zasady jeżeli osoba trzecia (pozwany) rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne (art. 531 § 2 k.c.). Tym niemniej nie w każdej sytuacji rozporządzenie przez osobę trzecią (pozwanego w sprawie z powództwa wierzyciela o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną) przesądza o utracie przez niego legitymacji biernej. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 24 lutego 2011r. III CZP 132/10 (OSNC 2011/10/112), a także w uchwale z 12 czerwca 2008r. III CZP 55/08 wskazał, które to stanowisko Sąd w pełni zaakceptował, że w sprawie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela osoba trzecia, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową zachowuje legitymację bierną także wtedy, gdy przed doręczeniem pozwu rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz innej osoby. W uzasadnieniu powyższej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że podziela stanowisko, iż do stosunku między wierzycielem a osobą trzecią mają zastosowanie art. 405 i nast. k.c. Stanowisko to przesądza istnienie legitymacji biernej osoby trzeciej także po rozporządzeniu przez nią uzyskaną korzyścią na rzecz innej osoby. Odnosi się to również do sytuacji w której wierzyciel, występując o uznanie za bezskuteczną krzywdzącą go czynności prawnej dłużnika, nie zgłosi równocześnie żądania zwrotu utraconej korzyści. Nie można bowiem odmawiać wierzycielowi prawa do uzyskania wyroku stwierdzającego stan jego pokrzywdzenia w procesie w którym korzysta z ułatwień dowodowych w postaci domniemań prawnych. Wyrok taki potwierdza spełnienie przesłanek skargi pauliańskiej i może być wykorzystany w sprawie o wydanie korzyści utraconej przez osobę trzecią w granicach w jakich wierzyciel zaspokoiłby się z rzeczy (532 k.c.). Bez znaczenia dla przyjęcia legitymacji biernej osoby trzeciej - podkreślił Sąd Najwyższy - pozostaje okoliczność, że do rozporządzenia korzyścią majątkową

przez tę osobę doszło przed doręczeniem jej pozwu i w związku z tym nie ma zastosowania art. 192 pkt 3 k.p.c., chodzi tu bowiem o ocenę uprawnień i obowiązków w sferze materialnoprawnej. Legitymacja procesowa wskazuje kwalifikację materialną podmiotów prowadzących spór w tym znaczeniu, że powód powinien być uprawniony do występowania z żądaniem udzielenia mu ochrony prawnej w stosunku do pozwanego, a pozwany zobowiązany do określonego zachowania się. Innymi słowy dotyczy możliwości określenia na podstawie norm prawa materialnego czy w sprawie występują w charakterze stron te podmioty, które są równocześnie podmiotami stosunku prawnego będącego przedmiotem sprawy. Reasumując Sąd pierwszej instancji uznał, że pozwany zbywając prawo własności nieruchomości na podstawie umowy notarialnej z dnia 26 kwietnia 2012r., a więc już po wniesieniu pozwu - co miało miejsce dnia 24 kwietnia 2012r. - ale jeszcze przed doręczeniem mu odpisu pozwu, nie stracił legitymacji biernej w przedmiotowym procesie. W okolicznościach sprawy nie miało istotnego znaczenia, że na podstawie art. 531 § 2 k.c. w związku ze sprzedażą przez pozwanego lokalu, powód mógłby ewentualnie wystąpić z powództwem bezpośrednio przeciwko osobie na której rzecz rozporządzenie nastąpiło. Bezspornym bowiem jest, że pozwany zbył odpłatnie prawo odrębnej własności nieruchomości lokalowej na rzecz nabywców D. M. i W. M., a na zasadzie domniemania faktycznego przyjąć należy, że osoby te nie wiedziały o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Obie czynności prawne, zarówno z dnia 11 maja 2007r., jak i umowa sprzedaży z dnia 26 maja 2012r. zostały dokonane w oparciu o stosowne zgody sądu rodzinnego, a zatem dalsi nabywcy nieruchomości lokalowej mieli podstawy by sądzić, że zawarcie tych umów w szczególności tej ostatniej nie narusza w żaden sposób prawa. Działali zatem w dobrej wierze. Dowód okoliczności przeciwnej tj. tego, że osoba czwarta (tj. D. M. i W. M.) wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną, zgodnie z zasadą wynikającą z art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c., obciążał pozwanego. Pozwany takich dowodów w niniejszej sprawie nie zaoferował. W tej sytuacji Sąd pierwszej instancji uznał brak podstaw do przyjęcia, że powód może skutecznie skierować powództwo przeciwko osobom czwartym, a w konsekwencji uznał, że osoba trzecia (pozwany) zachował legitymację bierną w rozstrzyganej sprawie.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że przesłankami skargi pauliańskiej są:

- 1) pokrzywdzenie wierzyciela, jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową,
- 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli i
- 3) wiedza lub możliwość - przy zachowaniu należytej staranności - dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią na rzecz której przysporzenie majątkowe nastąpiło.

Co do zasady ciężar udowodnienia istnienia tych przesłanek spoczywa - zgodnie z ogólną regułą wyrażoną w art. 6 k.c. - na wierzycielu. Jednakże ustawodawca w art. 528 k.c. wprowadził zasadę zgodnie z którą jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W niniejszej sprawie zaskarżona przez wierzyciela czynność prawna miała charakter nieodpłatny, skoro na skutek umowy darowizny do majątku pozwanego weszła nieruchomość lokalowa o wartości przekraczającej na dzień zawarcia umowy kwotę 330.000 zł (a na datę zaskarżenia czynności, jak i wyrokowania o wartości co najmniej 561.000 zł), a na obdarowanego nie zostało nałożone żadne świadczenie ekwiwalentne. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że w chwili zawierania umowy darowizny nieruchomość była obciążona kredytem hipotecznym do kwoty 362.700 zł, gdyż - jak wynika z bezspornych ustaleń - na dzień 5 stycznia 2007r. dłużnicy osobiści (rodzice pozwanego) mieli do spłaty z tytułu kredytu zabezpieczonego hipoteką na przedmiotowej nieruchomości kwotę 143.666,83 zł. Nawet jeśli więc zaskarżona czynność skutkowałą obciążeniem rzeczowym na składniku majątkowym pozwanego, to dług z tego tytułu był kilka razy niższy niż wartość darowanej nieruchomości lokalowej. Tymczasem przez pojęcie odpłatności w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego regulujących roszczenie pauliańskie należy rozumieć w zasadzie pełny ekwiwalent korzyści majątkowej (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2011r. IV CSK 624/10, OSNC 2012, nr D, poz. 75). Oznacza to, że fakt obciążenia nieruchomości wartiej ponad 300.000 zł hipoteką zabezpieczającą wiarygodność o wartości 143.666,83 zł nie pozbawia zaskarżonej umowy darowizny

cechy nieodpłatności w rozumieniu art. 528 k.c. W konsekwencji w okolicznościach sprawy strona powodowa w celu wykazania zasadności powództwa nie musiała wykazywać przesłanki złej wiary po stronie pozwanego. Tym samym powoda obciążał obowiązek udowodnienia, że umowa darowizny z dnia 11 maja 2007r. uniemożliwiła wierzycielowi - choćby w części (vide: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011r. IV CSK 99/11, LEX nr 940760, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007r. II CSK 93/07, LEX nr 951503) - realizację przysługującej mu w stosunku do dłużniczki wierzytelności stwierdzonej prawomocnym nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 19 maja 2005r., a także, że dłużniczka wyzbywając się nieruchomości działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że czynność prawna jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (art. 527 § 2 k.c.). Wierzyciel jest zatem pokrzywdzony jeżeli w związku z dokonaniem czynności przez dłużnika stan jego majątku z którego wierzyciel może się zaspokoić, zmniejszył się w taki sposób, że uniemożliwia to w całości lub w części pokrycie jego wierzytelności. Istotne jest zatem czy istnieje związek przyczynowy pomiędzy zaskarżoną czynnością a stanem niewypłacalności (zwiększeniem niewypłacalności) dłużnika. Zdaniem Sądu nie ulega wątpliwości, że na skutek umowy darowizny doszło do pokrzywdzenia powoda, gdyż dłużniczka stała się - w zasadzie - w całości niewypłacalna. Bezsporny w sprawie pozostawał bowiem fakt, że sporna nieruchomość lokalowa była jedynym wartościowym składnikiem majątku K. P. (2). W związku z powyższym rozporządzenie przez nią tym składnikiem majątkowym na rzecz pozwanego doprowadziło do sytuacji, że prowadzona przez powoda w stosunku do dłużniczki egzekucja okazała się w całości bezskuteczna, co zostało stwierdzone w postanowieniu Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z dnia 19 maja 2012r. w sprawie KM 248/10. Bezskuteczna również była egzekucja wierzytelności powoda od dłużnika głównego W. P. (1) w związku z czym sporny dług nie maleje. Obecnie zaś egzekucja poprzez zajęcie wynagrodzenia za pracę dłużniczki K. P. (2) nie jest w stanie pokryć nawet bieżących odsetek za opóźnienie w spłacie wierzytelności przysługującej powodowi. W ocenie Sądu o braku pokrzywdzenia nie może świadczyć to, że nieruchomość w chwili działania zaskarżonej czynności była obciążona hipoteką umowną na rzecz (...) Banku Spółki Akcyjnej w W. do kwoty 362.700 zł z tytułu umowy kredytowej. W orzecznictwie przyjmuje się, że o istnieniu pokrzywdzenia można mówić, gdy porównanie wartości wyzbytego prawa i wysokości niespłaconych wierzytelności przysługujących przeciwko dłużnikowi, zabezpieczonych hipotekami na wyzbytym prawie, prowadzi do wniosku o niemożności zaspokojenia się powoda chociażby w części (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011r. IV CSK 99/11, Rzeczpospolita (...), LEX nr 940760). W realiach rozpoznawanej sprawy niespłacona wierzytelność (...) Banku Spółki Akcyjnej zabezpieczona hipoteką na spornej nieruchomości wynosiła na dzień 5 stycznia 2007r. 143.666,83 zł, a w czerwcu 2011r. 12.185,61 EUR (około 52.775,97 zł). Zdaniem Sądu istotnym był również moment zaskarżenia czynności. Wówczas, a ściślej w styczniu 2012r., niespłacona wierzytelność (...) Banku Spółki Akcyjnej zabezpieczona hipoteką na spornej nieruchomości wynosiła 11.493,48 EUR (około 46.000 zł, co wynika z § 1 aktu notarialnego z dnia 26 kwietnia 2012r.). Zgodnie z zasadą wynikającą z art. 316 § 1 k.p.c. wartość nieruchomości będącej przedmiotem zaskarżonej czynności, jak i stan jej obciążenia, powinny być ustalone na chwilę orzekania (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011r. IV CSK 99/11). Z bezspornych zeznań świadka W. P. (1) wynika, że wierzytelność (...) Banku Spółki Akcyjnej z tytułu kredytu mieszkaniowego była przez rodziców pozwanego na bieżąco spłacana (na co wskazuje również fakt, że kwota zadłużenia z tego tytułu systematycznie malała). Stąd Sąd uznał, że na dzień orzekania kwota w/w wierzytelności byłaby jeszcze mniejsza.

Sąd pierwszej instancji mając na względzie zasadę akcesoryjności hipoteki w stosunku do wierzytelności, która polega nie tylko na tym, że wygaśnięcie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką pociąga za sobą wygaśnięcie hipoteki (art. 94 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece - Dz.U. z 2007r. Nr 124, poz. 1361 ze zm., orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2012r. V CSK 394/11, wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 20 kwietnia 2012r. LEX nr 1148398), ale przede wszystkim na tym, że hipoteka nie może powstać bez istnienia wierzytelności (art. 65 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece) uznał, że przy obliczaniu dla celów art. 527 § 1 i 2 k.c. majątku dłużnika, który mógłby podlegać egzekucji na rzecz skarżącego wierzyciela, od wartości przedmiotowej nieruchomości należy odliczyć jedynie wartość istniejącego zobowiązania kredytowego zabezpieczonego hipoteką na

dzień orzekania tj. 20 maja 2014r. W realiach sprawy jest to kwota nie większą niż 7.266 EUR czyli około 29.064 zł (skoro rata kredytu stanowiła równowartość ok. 151 EUR, a w styczniu 2012r. należność do spłaty wynosiła 11.493,48 EUR, to do daty orzekania tj. 20 maja 2014r. spłaconych byłoby kolejnych 28 rat tj. kwota ok. 4.228 EUR). (...) Banku Spółki Akcyjnej wynosiłaby zatem na dzień orzekania około 7.266 EUR (11.494 EUR - 4.228 EUR = 7.266 EUR]). Nawet, gdyby oceniać obciążenie hipoteczne na dzień wystąpienia z żądaniem uznania czynności prawnej za bezskuteczną (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 maja 2005r. I ACa 1764/04, OSA 2006/3/8) to w realiach sprawy wynosiłoby ono kwotę nie większą niż 52.775,97 zł (tyle wynosiło zadłużenie w czerwcu 2011r., a więc kilka miesięcy przed wniesieniem pozwu). Zdaniem Sądu powyższe prowadzi do wniosku, że gdyby dłużniczka nie podjęła zaskarżonej czynności, to w jej majątku znajdowałby się przedmiot z którego powodowy Bank mógłby uzyskać częściowe zaspokojenie swojej wierzytelności. Sąd uznał - mając na względzie, że na dzień 26 kwietnia 2012r. rynkowa wartość spornej nieruchomości lokalowej wynosiła 561.000 zł i zważywszy na stabilizację na rynku nieruchomości, a nawet ożywienie w 2014r. - że taka jest rynkowa wartość nieruchomości lokalowej w dacie orzekania. Umniejszając tę wartość o wierzytelność (...) Banku Spółki Akcyjnej (która istniałaby, gdyby nie została spłacona w związku z umową z dnia 26 kwietnia 2012r.) Sąd uznał, że powód uzyskałby zaspokojenie choćby w części, kierując egzekucję do spornej nieruchomości lokalowej. Możliwość zaś tylko częściowego zaspokojenia się z przedmiotu zaskarżonej czynności dlatego, że jest on obciążony hipoteką na rzecz innej wierzytelności uprzywilejowanej, nie ogranicza uprawnień do zaskarżenia skargą paulińską całej czynności, a nie tylko tej jej części, która odpowiada możliwości zaspokojenia. Wierzyciel ma prawo domagać się także w takiej sytuacji uznania bezskuteczności czynności prawnej w całości i ze względu na całą swoją wierzytelność (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007r. II CSK 93/07, LEX nr 951503). Pozwany w toku postępowania podnosił, że jego matka w dniu zawierania umowy darowizny była również dłużniczką w stosunku do uprzywilejowanego wierzyciela jakim jest ZUS (w 2011r. zadłużenie to wynosiło około 34.000 zł), jednakże nie wykazał, aby w dacie zaskarżenia czynności, jak i w dacie orzekania dług ten nadal istniał (bezsprzeczne jest, że rodzice pozwanego spłacali np. dług wobec (...) Banku Spółki Akcyjnej), a jeśli tak, to jaka jest wysokość tego zadłużenia, które wraz z długiem w stosunku do (...) Bank Spółki Akcyjnej musiałoby przewyższać wartość przedmiotu darowizny. Sąd dodatkowo wskazał, że ustawą z dnia 26 czerwca 2009r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 131, poz. 1075) z dniem 20 lutego 2011r. dokonano zmiany m.in. zarówno art. 1025 k.p.c. przez m.in. wskazanie, że z kwoty uzyskanej z egzekucji zaspokajają się w tej samej kategorii należności zarówno zabezpieczone hipotecznie jak i inne, korzystające z ustawowego pierwszeństwa, a więc i z pierwszeństwa wynikającego z art. 532 k.c. Oznacza to, że w podziale uzyskanej ceny uczestniczą wierzyciel pauliński i wierzyciel hipoteczny w tej samej kategorii (art. 1025 § 1 pkt 5 k.p.c.). Sąd mając powyższe na względzie uznał, że zaskarżona czynność została podjęta przez dłużniczkę K. P. (2) z pokrzywdzeniem powoda, gdyż w jej wyniku pozbawiła wierzyciela możliwości choćby częściowego zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności pieniężnej.

W ocenie Sądu pierwszej instancji przytoczone okoliczności wskazują, że dokonując darowizny na rzecz pozwanego, jego matka działała ze świadomością możliwości udaremnienia egzekucji należności powodowego Banku z tytułu umowy pożyczki. W maju 2007r. wierzytelność Banku została już stwierdzona prawomocnym nakazem zapłaty. Apelacja od wyroku Sądu Okręgowego została oddalona przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 11 kwietnia 2007r., a jedynie biegł termin do wniesienia skargi kasacyjnej, a zatem dłużniczka musiała mieć pełną świadomość grożącej jej egzekucji z majątku. Przy braku jakiegokolwiek innego wartościowego składnika majątkowego K. P. (2) musiała również zdawać sobie sprawę, że wybywając się pod tytułem darmym przedmiotowej nieruchomości lokalowej doprowadzi się w istocie do stanu niewypłacalności, a zatem pozbawi powoda możliwości choćby częściowego zaspokojenia wierzytelności pieniężnej. Zdaniem Sądu wniosek ten jest tym bardziej oczywisty, że wcześniej Bank bezskutecznie prowadził egzekucję przeciwko dłużnikowi głównemu - mężowi dłużniczki, a w okresie późniejszym, po otrzymaniu wezwania do zapłaty z dnia 2 sierpnia 2011r. w którym Bank poinformował o zamiarze wystąpienia przeciwko małoletniemu synowi dłużników Banku z powództwem o uznanie czynności darowizny za bezskuteczną, niezwłocznie rodzice pozwanego wystąpili do Sądu Rejonowego Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z wnioskiem o udzielenie zezwolenia na sprzedaż lokalu mieszkalnego będącego przedmiotem umowy darowizny. Konkludując Sąd uznał, że zarówno W. P. (1) jak i K. P. (2) od kilku lat swoim zachowaniem zmierzają do uniemożliwienia powodowi wyegzekwowania należności z tytułu umowy pożyczki. O złej woli dłużników świadczą zresztą nie tylko zeznania W. P.

(1), który podał, że dopóki Bank nie zgodzi się na restrukturyzację długu, dopóty nie zamierza uiszczać na rzecz Banku jakichkolwiek kwot, ale również treść zeznań rodziców pozwanego w sprawie o sygn. akt VII RNSm 178/07 w których zataili oni przed Sądem fakt istnienia zadłużenia wobec powodowego Banku.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela jeżeli ma rozeznanie co do tego, że w następstwie dokonanej przezeń czynności ucierni materialny interes wierzyciela, zazwyczaj poprzez wyzbycie się w całości lub w części majątku nadającego się do egzekucji. W ocenie Sądu z taką sytuacją, z przyczyn podanych wyżej, mamy do czynienia w niniejszej sprawie. W konsekwencji Sąd uznał, że w takim stanie rzeczy spełnione zostały przesłanki z art. 527 § 1 i 2 k.c. do uznania czynności prawnej zdziałanej przez dłużniczkę K. P. (2) z pozwanym K. P. (1) za bezskuteczną w stosunku do powoda.

Sąd pierwszej instancji uznał brak podstaw do oddalenia powództwa z uwagi na nadużycie przez powoda prawa podmiotowego (art. 5 k.c.). O nadużyciu prawa można mówić wyłącznie wówczas, gdy zachowanie się osoby uprawnionej może być oceniane jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Nie można natomiast stosować art. 5 k.c. wówczas, gdy potrzeba ochrony drugiej strony stosunku prawnego nie ma żadnego związku z działaniem lub zaniechaniem uprawnionego. Odmowa udzielenia ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c. ze względu na wyjątkowy charakter tego przepisu musi być uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości. Zdaniem Sądu w okolicznościach niniejszej sprawy nie sposób doszukać się w zachowaniu powoda, który wystąpił na drogę sądową w celu realizacji swoich wierzytelności przysługujących mu względem dłużników - rodziców pozwanego, naruszenia jakichkolwiek wartości społecznie akceptowanych. Wręcz przeciwnie to na skutek nielojalnego zachowania rodziców (przedstawicieli ustawowych) małoletniego pozwanego, którzy w sposób bezprawny wyzbyli się jedynego wartościowego składnika majątku uniemożliwiając w ten sposób wierzycielowi egzekwowanie przysługujących mu należności pieniężnych, powód wystąpił na drogę sądową przeciwko ich małoletniemu synowi. Z tego powodu pozwany nie może aktualnie powoływać się na zarzut nadużycia przez powoda prawa podmiotowego, gdyż - jak powszechnie się przyjmuje - na nadużycie prawa nie może powoływać się podmiot, który sam (bądź jego reprezentanci, przedstawiciele) zachowuje się w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 4 stycznia 1979r. III CRN 273/78, Legalis; tudzież wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 1972r. III CRN 566/71, Legalis). Nie zyskał aprobaty Sądu zarzut pozwanego jakoby powód sprzecznie z zasadami współżycia społecznego nie chciał przystać na propozycję K. P. (2) i W. P. (1) co do restrukturyzacji długu i oferowanej przez nich częściowej spłaty zadłużenia. Z załączonej do akt korespondencji, a także w pełni wiarygodnych zeznań świadka K. Z. jednoznacznie wynika, że do porozumienia nie doszło tylko i wyłącznie z powodu roszczeniowej postawy dłużników, którzy uzależniali jakiekolwiek świadczenia na poczet długu od umorzenia naliczonych odsetek od należności głównej. W ocenie Sądu trudno kwalifikować jako nadużycie prawa podmiotowego zachowanie Banku, który nie chcąc zrezygnować z dochodzenia przeciwko dłużnikom wymagalnej i stwierdzonej sądownie wierzytelności pieniężnej, podejmuje prawnie dozwolone czynności w celu ich wyegzekwowania. O sprzeczności tych zachowań z jakimikolwiek zasadami doświadczenia życiowego nie może świadczyć również fakt, że małoletni pozwany nie miał świadomości i wiedzy co do skutków oświadczenia woli o przyjęciu darowanej nieruchomości. W przypadku czynności prawnej nieodpłatnej stan pokrzywdzenia wierzyciela zdziałaną przez dłużnika czynnością prawną nie musi być objęty świadomością osoby trzeciej na rzecz której następuje przysporzenie majątkowe (art. 528 k.c.). W sytuacji, gdy osobą trzecią jest małoletni, stan świadomości należy oceniać w odniesieniu do jego przedstawicieli ustawowych, względnie kuratora wyznaczonego przez sąd opiekuńczy do podjęcia określonej czynności prawnej. W niniejszej sprawie przedstawicielami ustawowymi (rodzicami) małoletniego są dłużnicy, a kuratorem działającym w imieniu pozwanego przy zawieraniu zaskarżonej umowy darowizny była jego babcia D. Z., a zatem osoby zorientowane w sytuacji majątkowej dłużniczki. Uwzględnienie powództwa ze skargi pauliańskiej przeciwko małoletniemu pozwanemu skutkowałoby jedynie tym, że skarżący wierzyciel mógłby w postępowaniu egzekucyjnym żądać przeprowadzenia egzekucji swojej wierzytelności z tej nieruchomości tak, jakby stanowiła ona nadal majątek jego dłużnika. Po stronie pozwanego nie powstałoby natomiast żadne zobowiązanie pieniężne, które uprawniałoby wierzyciela do egzekucji z wszystkich jego składników majątkowych. Natomiast możliwość wystąpienia przez powoda przeciwko pozwanemu z powództwem o zapłatę kwoty stanowiącej równowartość nieściągalnej

wierzytelności tytułem bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 k.c.) nie może być kwalifikowana jako zachowanie sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, gdyż obejmuje zachowania przyszłe (hipotetyczne), a także nie mające żadnego związku z działaniami podjętymi przez powoda w niniejszym postępowaniu. Dodatkowo i w tym wypadku ewentualne powództwo przeciwko małoletniemu K. P. (1) będzie wynikiem nieodpowiedzialnego i sprzecznego z zasadą lojalności wobec wierzyciela zachowania przedstawicieli ustawowych pozwanego, którzy w celu udaremnienia egzekucji ze spornego lokalu doprowadzili do jego zbycia na rzecz osób trzecich. Z tych przyczyn zarzut nadużycia przez powoda prawa podmiotowego Sąd uznał za oczywiście bezzasadny.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany małoletni K. P. (1) reprezentowany przez kuratora zaskarżając wyrok w części, w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punktach 1 i 2 wyroku. Skarżący zarzucił:

1) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na sposób rozstrzygnięcia sprawy tj.:

a) art. 325 k.p.c. poprzez:

- nie odniesienie się przez Sąd pierwszej instancji do żądania strony powodowej, które wyraźnie zostało sformułowane w treści pozwu w sposób odmienny niż żądanie, o którym orzekł Sąd,

- sformułowanie sentencji wyroku w sposób niezrozumiały, albowiem nie wynika z niej jakie konkretnie wierzytelności powoda zostały objęte ochroną na podstawie uwzględnienia skargi pauliańskiej,

b) art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez orzeczenie ponad żądanie pozwu i podanie w treści wyroku, że uznanie za bezskuteczną umowy darowizny nastąpiło w celu ochrony wierzytelności powoda przysługujących mu wobec dłużniczki K. P. (2), wynikających z prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 19 maja 2005r. Sądu Okręgowego w Poznaniu w sprawie I Nc 169/05 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 maja 2008r. w sprawie o sygn. akt I ACa 338/08, jeżeli żądanie to nie zostało zgłoszone przez stronę powodową w trakcie postępowania przed Sądem pierwszej instancji,

c) art. 102 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i obciążenie małoletniego pozwanego na rzecz powoda kosztami pozasądowymi - kosztami zastępstwa procesowego w kwocie 7.217 zł, jeżeli na gruncie niniejszej sprawy istniały podstawy do nieobciążania pozwanego w ogóle kosztami postępowania,

2) naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

a) art. 534 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że żądanie powoda zostało wniesione w ustawowym terminie,

b) art. 5 k.c. poprzez przyjęcie, że nie było podstaw do oddalenia powództwa z uwagi na nadużycie przez powoda prawa podmiotowego, jeżeli rodzice małoletniego pozwanego podejmowali działania celem uregulowania stanu zadłużenia wobec powodowego Banku, natomiast powód nie przejawiał woli przystąpienia do porozumienia racjonalnego i możliwego do wykonania dla dłużników.

Pozwany wskazując na powyższe zarzuty wniósł o zmianę wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa i nieobciążanie pozwanego pozasądowymi kosztami poniesionymi przez powoda. Ewentualnie skarżący wniósł o zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji w zaskarżonej części poprzez oznaczenie w treści sentencji, w punkcie 1, że stwierdzona przez Sąd bezskuteczność czynności prawnej opisanej w punkcie 1 zaskarżonego wyroku służy ochronie wierzytelności powoda wobec dłużniczki K. P. (2) w wysokości 14.210,10 zł tytułem kosztów procesu wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 19 maja 2005r. Sądu Okręgowego w Poznaniu w sprawie I Nc 169/05 oraz wierzytelności w wysokości 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 maja 2008r. w sprawie I ACa 338/08 oraz nieobciążanie pozwanego pozasądowymi kosztami poniesionymi przez powoda. Ewentualnie pozwany wniósł o nieobciążanie go kosztami postępowania za postępowanie apelacyjne.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego radcy prawnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pozwanego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Wobec postawienia w apelacji zarówno zarzutów naruszenia prawa materialnego jak i procesowego wskazać należy, że prawidłowość zastosowania lub wykładni prawa materialnego może być właściwie oceniona jedynie na kanwie niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Skuteczne zatem zgłoszenie zarzutu dotyczącego naruszenia prawa materialnego wchodzi zasadniczo w rachubę tylko wtedy, gdy ustalony przez Sąd pierwszej instancji stan faktyczny będący podstawą zaskarżonego wyroku, nie budzi zastrzeżeń (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1997r. II CKN 60/97 OSNC 1997/9/128). Powyższe rodzi konieczność rozpoznania w pierwszym rzędzie zmierzających do zakwestionowania stanu faktycznego zarzutów naruszenia prawa procesowego (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 1997r. II CKN 18/97 OSNC 1997/8/112). Odnosząc się do tego rodzaju zarzutów podkreślić należy, że uchybienie przez Sąd pierwszej instancji przepisom prawa procesowego tylko wtedy może stanowić usprawiedliwioną podstawę apelacji, jeżeli mogło mieć wpływ na wynik sprawy.

Zarzuty naruszenia art. 325 k.p.c., art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. nie zasługiwały na uwzględnienie. Podkreślić należy, że bezskutecznością może być objęta jedynie czynność prawna dłużnika maksymalnie do rozmiarów konkretnej wierzytelności przysługującej wierzycielowi. Dlatego sentencja wyroku wydanego na podstawie art. 527 § 1 k.c. zawsze musi określać wierzytelność, której ochronie ma on służyć, ten składnik orzeczenia jest nieodzowny dla zapewnienia prawidłowej wykonalności wyroku. Redagując sentencję wyroku uwzględniającego skargę pauliańską sąd nie może poprzestać na wskazaniu osoby pokrzywdzonego wierzyciela, lecz powinien także bliżej określić wierzytelność ze względu na którą uznaje się czynność prawną dłużnika za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela. Jest to obowiązek ciążyący na sędzi orzekającym w sprawie, gdyż wyrok musi nadawać się do wykonania. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w postanowieniu z dnia 2 października 2014r. IV CZ 55/14 (LEX nr 1540144), że nie stanowi nierozpoznania istoty sprawy wydanie przez sąd pierwszej instancji orzeczenia o treści zmodyfikowanej w stosunku do żądania pozwu; zgodnie z art. 321 k.p.c. sąd jest bowiem związany granicami żądania, co nie oznacza, że jest także związany w sposób bezwzględny samym sformułowaniem zgłoszonego żądania; jeżeli treść żądania sformułowana jest niewłaściwie, niewyraźnie lub nieprecyzyjnie sąd może, a nawet ma obowiązek, odpowiednio ją zmodyfikować, jednakże zgodnie z wolą powoda i w ramach podstawy faktycznej powództwa. Okoliczność, że powód formułując żądanie najpierw w pozwie, a potem w piśmie procesowym nie wskazał wierzytelności pod względem przedmiotowym nie skutkowało niemożnością określenia przez Sąd pierwszej instancji w sentencji zaskarżonego wyroku tej wierzytelności w sytuacji, gdy wierzytelność ta została bliżej wskazana w uzasadnieniu do pozwu (vide: str. 3 - 4 uzasadnienia do pozwu - k. 3-4 akt). Powodowy Bank w uzasadnieniu do pozwu podał, że w stosunku do dłużniczki K. P. (2) posiada wierzytelność stwierdzoną:

- 1) prawomocnym nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanym w dniu 19 maja 2005r. w sprawie I Nc 169/05 przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, którym nakazano K. P. (2) jako pozwanej w tej sprawie, aby zapłaciła na rzecz powoda kwotę 528.807,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 kwietnia 2005r. oraz kwotę 8.460,92 zł, a także kwotę 14.210,10 zł tytułem kosztów procesu (vide: k. 13 akt), który to nakaz zapłaty został w całości utrzymany w mocy prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 7 grudnia 2006r. sygn. akt IC 2226/05 (vide: k. 14 akt),
- 2) prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 maja 2008r. sygn. akt IACa 338/08, którym zasądzono od K. P. (2) na rzecz powoda kwotę 10.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym (vide: k. 23 akt).

Nie ma więc wątpliwości co do tego, że wierzytelność powoda w stosunku do K. P. (2) wynika z w/w prawomocnych orzeczeń Sądów. Sąd pierwszej instancji w sentencji wyroku dokonał doprecyzowania wierzytelności powoda,

lecz nastąpiło to zgodnie z wolą powoda i w ramach podstawy faktycznej powództwa. Twierdzenia pozwanego zaprezentowane w uzasadnieniu do apelacji zasadzające się na przyjęciu, że wierzytelność powoda w stosunku do dłużniczki K. P. (2) dotyczy wyłącznie kosztów procesu nie znajdują uzasadnienia zarówno w sentencji zaskarżonego wyroku jak i w treści w/w orzeczeń Sądów. Podkreślić należy, że Sąd pierwszej instancji nie mógł naruszyć art. 187 § 1 punkt 1 k.p.c., gdyż jest to przepis adresowany do powoda, regulujący obowiązek powoda w związku z wniesieniem pozwu do sądu polegający na dokładnym określeniu żądania. Przepis art. 187 § 1 punkt 1 k.p.c. nie ustanawia jakiegokolwiek obowiązku Sądu, stąd Sąd pierwszej instancji nie mógł tego przepisu naruszyć.

Zgodnie z art. 534 k.c. uznanie czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną nie można żądać po upływie lat pięciu od daty tej czynności. Powyższy przepis odwołuje się do daty czynności prawnej, której uznania za bezskuteczną żąda powód. Zdaniem Sądu wskazywana w apelacji okoliczność braku sprecyzowania przez powoda w zgłoszonym żądaniu wierzytelności, którą posiada w stosunku do dłużnika, dla oceny czy ten termin został zachowany nie ma jakiegokolwiek znaczenia zważywszy, że sąd może, a niejednokrotnie musi doprecyzować żądanie wskazane w pozwie. Pozew został wniesiony do sądu w dniu 24 kwietnia 2012r. (vide: k. 37 akt), zaś umowa darowizny między K. P. (2) jako darczyńcą i pozwanym jako obdarowanym została zawarta w dniu 11 maja 2007r. Pozew do sądu został więc wniesiony z zachowaniem terminu, o którym mowa w art. 534 k.c.

Nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut nadużycia przez powoda prawa podmiotowego, a w konsekwencji naruszenie art. 5 k.c. Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska pozwanego wyrażonego w uzasadnieniu do apelacji, że rodzice pozwanego podejmowali konstruktywne działania w celu uregulowania spłaty zadłużenia z tytułu kredytu wobec powoda. W apelacji w ogóle nie odniesiono się do oceny dowodów przeprowadzonych przez Sąd pierwszej instancji w szczególności do oceny zeznań K. Z., którym Sąd Okręgowy dał wiarę w całości. Pozwany w apelacji nie zarzucił naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 233 § 1 k.p.c. W konsekwencji uznać należy, że wiarygodność K. Z. i ocena jego zeznań przeprowadzona przez Sąd pierwszej instancji w ogóle nie zostały zakwestionowane. K. Z. zeznał zaś, że propozycje rodziców pozwanego złożone już po wytoczeniu powództwa w niniejszej sprawie miały charakter roszczeniowy, gdyż dłużnicy Banku wyrażali wolę zapłaty wyłącznie kapitału wynoszącego około 300.000 zł. Każdorazowo podważali wysokość odsetek, domagali się ich umorzenia. Możliwość restrukturyzacji zadłużenia zależy przede wszystkim od wierzyciela w tym przypadku od powodowego Banku, który propozycji składanych przez dłużników może nie zaakceptować. Podkreślić należy, że pomimo składanych propozycji dłużnicy K. P. (2) i W. P. (1) żadnej kwoty w szczególności kwoty 40.000 zł - 50.000 zł, którą jednorazowo deklarowali wpłacić na poczet kapitału, faktycznie nie zapłacili (vide: pisma radcy prawnego M. M. działającej w imieniu rodziców pozwanego adresowane do powoda z dnia 22 czerwca 2012r. - k. 197 i 262 akt, z 26 października 2012r. - k. 256 akt, z 8 marca 2013r. - k. 206 i 250 akt, z 9 lipca 2013r. - k. 212 akt). Rodzice pozwanego nie wpłacali też, ani nie wpłacają kwoty 2.500 zł - 3.000 zł miesięcznie celem spłaty kapitału pomimo składanych w tym zakresie deklaracji. W. P. (1) na rozprawie w dniu 6 marca 2014r. zeznał, że z innymi wierzycielami zawarł porozumienia, zawarł pięć takich porozumień, z wszystkich już się wywiązał (vide: k. 273 akt). Oznacza to, że W. P. (1) musiał posiadać jakieś środki pieniężne, które pozwoliły jemu na spłatę zadłużeń w ramach zawartych porozumień, ale pomimo ich posiadania jakiegokolwiek kwoty nie przekazał powodowi celem spłaty kredytu i to pomimo posiadanego przez Bank w stosunku do niego tytułu egzekucyjnego. O złej woli W. P. (1) jako dłużnika powodowego Banku świadczy okoliczność, że dłużnik nie chce podjąć pracy, gdyż jak to wyjaśnił na rozprawie w dniu 6 marca 2014r. „... podjęcie jakiegokolwiek pracy skutkowałoby zabranieniem całej kwoty dla banku (...) SA, a nie zmieniłoby sytuacji zadłużenia, które na tą chwilę jest bardzo wysokie...” (vide: k. 273 akt). Biorąc pod uwagę, że egzekucja w stosunku do W. P. (1), prowadzona na wniosek powodowego Banku jako wierzyciela, okazała się nieskuteczna rodzi się pytanie skąd W. P. (1) posiadał środki pieniężne konieczne do spłaty jego zadłużeń w ramach zawartych pięciu porozumień. W apelacji pozwany nie kwestionuje ustalenia Sądu pierwszej instancji, że po wydaniu przez Sąd Okręgowy przeciwko K. P. (2) nakazu zapłaty, po jego uprawomocnieniu się w wyniku oddalenia apelacji K. P. (2) wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 kwietnia 2007r., dłużniczka w dniu 11 maja 2007r. zawarła ze swoim synem - pozwanym K. P. (1) reprezentowanym przez swoją babcię D. Z., umowę darowizny na podstawie której przeniosła na jego rzecz własność lokalu mieszkalnego o powierzchni 120,23 m² położonego w P. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) wraz z udziałem wynoszącym (...) części w nieruchomości wspólnej, dla której Sąd Rejonowy w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą

Kw nr (...). Zawarcie umowy darowizny nastąpiło więc w okresie, kiedy to K. P. (2) wiedziała już o prawomocnym wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 7 grudnia 2006r., którym Sąd w całości utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 19 maja 2005r. wydany w sprawie I Nc 169/05. W tej sytuacji zgodzić się należy z K. Z., który zeznał, że było to świadome i celowe działanie dłużniczki K. P. (2) mające na celu udaremnienie wyegzekwowania od niej zasądzonych należności. Oceniając zarzut przytoczony w apelacji naruszenia art. 5 k.c. należy mieć także na uwadze, że rodzice pozwanego w toku postępowania sądowego o zezwolenie na dokonanie czynności prawnej, poprzedzającego zawarcie umowy darowizny, oświadczyli w toku składanych zeznań, że nie mają żadnego innego zadłużenia oprócz kredytu mieszkaniowego zaciągniętego w (...) Banku Spółce Akcyjnej w W., który regularnie spłacają. To ustalenie Sądu pierwszej instancji nie jest kwestionowane w apelacji. Podkreślić należy, że powyższe oświadczenie złożone przez rodziców pozwanego było nieprawdziwe, gdyż składając zeznania wiedzieli oni, że są także dłużnikami powodowego Banku z tytułu zaciągniętego kredytu, który nie spłacają. Informację tą, bardzo istotną, zataili przed Sądem fałszywie zeznając, że nie mają żadnego innego zadłużenia oprócz kredytu mieszkaniowego zaciągniętego w (...) Banku Spółce Akcyjnej w W., który regularnie spłacają. Wskazane wyżej okoliczności powodują, w realiach niniejszej sprawy, brak podstaw do uznania, że w rozpoznawanej sprawie Sąd pierwszej instancji winien był oddalić powództwo z powołaniem na art. 5 k.c.

Zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 102 k.p.c. nie jest zasadny. W orzecznictwie Sądu Najwyższego trafnie wskazuje się, że przewidziany w tym przepisie wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu, pozwalający na zasądzenie od strony przegrywającej tylko część kosztów procesu, albo nie obciążanie jej w ogóle tymi kosztami, dopuszcza się tylko w wypadkach szczególnie uzasadnionych. Zakwalifikowanie przypadku jako „szczególnie uzasadnionego” wymaga uwzględnienia całokształtu okoliczności sprawy. Do okoliczności takich należy zaliczyć zarówno okoliczności związane z przedmiotem sprawy, przebiegiem postępowania, jak i niezwiązane z postępowaniem, dotyczące samej strony, jej sytuacji majątkowej i życiowej (vide: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2012r. II CZ 95/12, LEX nr 1232771, z dnia 15 czerwca 2011r. V CZ 24/11, LEX nr 898277 i z dnia 5 października 2011r. IV CZ 48/11, LEX nr 1299203). Sąd Apelacyjny podziela również wyrażane wielokrotnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych stanowisko, że odstąpienie od obciążenia strony kosztami postępowania na podstawie art. 102 k.p.c. uzależnione jest od dyskrecyjnej oceny Sądu. Podważenie tej oceny możliwe jest w zasadzie jedynie w wypadku, gdy nie zawiera uzasadnienia, albo gdy ocena ta jest rażąco niesprawiedliwa (vide: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2012r. IV CZ 69/12, LEX nr 1232622, z dnia 26 września 2012r. II CZ 100/12, LEX nr 1232760, z dnia 24 października 2013r. IV CZ 61/13, LEX nr 1389013, z dnia 23 maja 2012r. III CZ 25/12, LEX nr 1214589 i z dnia 17 kwietnia 2013 r. V CZ 130/12, LEX nr 1341731, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 31 stycznia 2013r. VI ACa 1083/12, LEX nr 1299017 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 11 kwietnia 2014r. I ACa 9/14, LEX nr 1455540). Wprawdzie kwestia trafności i zasadności skorzystania z tego uprawnienia, co do zasady, może być objęta kontrolą sądu wyższego rzędu, niemniej jednak ewentualna zmiana zaskarżonego orzeczenia o kosztach powinna być jednak w takim wypadku wyjątkowa (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2012r. I CZ 78/12 opubl: L.). Rozstrzygnięcie zapadłe w tym zakresie może być skutecznie zakwestionowane w ramach kontroli instancyjnej jedynie w razie wykazania oczywistego naruszenia reguł stosowania art. 102 k.p.c. (vide: m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2011r. IV CZ 136/10). W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się naruszenia przez Sąd pierwszej instancji reguł stosowania art. 102 k.p.c., co jedynie uzasadniałoby zmianę zaskarżonego postanowienia w przedmiocie kosztów zastępstwa procesowego zawartego w wyroku. Okoliczność, że pozwany jest małoletni nie może automatycznie przesądzić o tym, iż K. P. (1) nie powinien zostać obciążony obowiązkiem zwrotu przeciwnikowi kosztów zastępstwa procesowego. Zgodnie z art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (j.t. Dz. U. z 2010r. Nr 90, poz. 594 z późn.zm.) zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Małoletni K. P. (1) posiada własną nieruchomość, brak jest więc podstaw do uznania, że jest on osobą ubogą. W piśmie radcy prawnego M. M. działającej w imieniu rodziców pozwanego adresowanym do Departamentu Monitoringu i Windykacji (...) z dnia 22 czerwca 2012r. została zaproponowana przez rodziców pozwanego spłata kapitału w miesięcznych ratach po 2.500 zł (vide: k. 197 akt), zaś w pismach z 26 października 2012r. i z 8 marca 2013r. spłata kapitału w miesięcznych ratach po 2.500 zł - 3.000 zł (vide: k. 202 i 250 akt). Zdaniem Sądu powyższa okoliczność świadczy o tym, że rodzice pozwanego posiadają odpowiednie środki finansowe z których byłoby

w stanie utrzymać trzyosobową rodzinę i jednocześnie spłacać kredyt kwotą 2.500 zł do 3.000 zł miesięcznie przy czym K. P. (2) jest nauczycielką, zaś W. P. (1) z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej deklaruje, że nie osiąga dochodów (vide: zeznania W. P. (1) - k. 274 akt). Nadto w niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 18 września 2012r. umorzył postępowanie w sprawie w zakresie żądania zapłaty kwoty 528.807,50 zł i zasądził od powodowego Banku na rzecz pozwanego kwotę 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w zakresie żądania zapłaty kwoty 528.807,50 zł (vide: k. 131 akt). Pozwany na mocy tegoż prawomocnego postanowienia jest uprawniony do uzyskania od Banku kwoty 7.200 zł, która stanowić będzie dochód małoletniego. Nie można zresztą wykluczyć, że w/w kwota bądź dobrowolnie zastała zapłacona przez Bank bądź została już wyegzekwowana na rzecz małoletniego K. P. (1), a nawet gdyby to nie nastąpiło małoletni pozwany posiada wierzytelność w stosunku do powoda opiewającą na kwotę 7.200 zł.

Ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji, jako znajdujące uzasadnienie w materiale zgromadzonym w aktach sprawy, Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne, a wnioski z nich płynące aprobuje. Biorąc powyższe pod rozwagę apelację pozwanego, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalono.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 6 pkt 7 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j.t. Dz.U.2013.490) obciążając nimi pozwanego. Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do nieobciążenia pozwanego obowiązkiem zwrotu powodowi kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Kwestia zastosowania art. 102 k.p.c. pozostawiona jest orzekającemu sądowni z odwołaniem się do jego kompetencji, bezstronności, doświadczenia i poczucia sprawiedliwości; ocena w tym zakresie ma charakter dyskrecyjny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2012r. ICZ 66/12 LEX nr 1232749). Sąd Apelacyjny podziela stanowisko zaprezentowane przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 maja 2013r. ICZ 161/12 (LEX nr 1353087), że strona postępowania podejmując decyzję o dalszym prowadzeniu sprawy związaną z zaskarżeniem niekorzystnego dla siebie wyroku Sądu pierwszej instancji powinna uwzględnić możliwość ponoszenia konsekwencji procesowych w postaci obowiązku zwrotu kosztów poniesionych przez stronę przeciwną tym bardziej, gdy znane już było rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji. Nadto aktualne pozostają rozważania Sądu poczynione wyżej dotyczące niezastosowania w stosunku do pozwanego art. 102 k.p.c.

/-/SSA M. Głowacka /-/ SSA J. Nowicki /-/ SSA P. Górecki